

Лісовська Л.С.

к.е.н, доцент

Гнап А.Я.

студент

Національний університет «Львівська політехніка»

ЕФЕКТИВНІСТЬ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ РОЗРОБОК

Здійснення наукових досліджень слід вважати підґрунтям формування власної Національної інноваційної системи, а саме створенням підсистеми генерування знань [1, с.32]. Суб'єктами даної підсистеми є дослідники, техніки, допоміжний персонал та інші працівники самостійних науково-дослідних, конструкторських, проектно-конструкторських організацій, а також працівники лабораторій або відокремлених підрозділів у вищих навчальних закладах чи на підприємствах, основною діяльністю яких є виконання наукових та науково-технічних робіт.

Виконання даних робіт потребує постійного моніторингу та оцінювання за встановленими критеріями. До таких критеріїв відносять ефект, результативність та ефективність. За характером впливу науково-технічних розробок на господарську діяльність суб'єктів виділяють науково-технічний, економічний, економічний, екологічний ефекти.

Критерієм результативності наукових досліджень є обсяги витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт та обсяги виконаних наукових та науково-технічних робіт [2]. Такий підхід застосовують у статистичних обстеженнях інноваційної та науково-технічної діяльності в Україні.

Зокрема, за останні роки спостерігається тенденція помірного скорочення кількості наукових і науково-технічних робіт, що виконувались за рахунок усіх джерел фінансування. Упродовж 2016 року наукові дослідження і розробки в Україні виконували 972 організації, 46,6% з яких належали до державного сектору економіки, 37,7% – до підприємницького, 15,7% – вищої освіти. У 2016 році 19,3% загального обсягу витрат були спрямовані на виконання фундаментальних наукових досліджень, частка витрат на виконання прикладних наукових досліджень становила 22,2% , які на 49,5% фінансувалися за рахунок коштів бюджету та 31,2% – за рахунок коштів [3, с.57].

Для обґрунтування критеріїв ефективності результатів наукових досліджень використовують різні підходи як у статистиці, так і у наукових організаціях безпосередньо. Зокрема, критеріями ефективності науково-дослідних робіт є обсяг наукової продукції, який вимірюється загальною кількістю або середнім числом публікацій, що припадають на одного наукового співробітника за досліджуваний період, виконаних і захищених дисертаційних робіт, завершених тем або зданих звітів [4, с.112.].

У 2015 р. *за рахунок коштів усіх джерел фінансування* видано понад 313 тис. публікацій, що на 4,5% менше порівняно з 2014 р. У розрахунку на 1000 працівників середньооблікової кількості виконавців наукових досліджень і розробок становила 3560 друкованих робіт (2014 р. - 3439) [5, с.44].

Такий підхід не пов'язує результат наукових досліджень із їхнім впровадженням і використанням у наступних етапах інноваційного процесу. Натомість широко використовується «єдиний критерій економічної ефективності». Єдиний критерій економічної ефективності характеризується вираженими у вартісних вимірах показниками економії живої та уречевлюваної праці в суспільному виробництві, сфері послуг, які отримано від використання результатів науково-дослідницької діяльності та порівняння їх з витратами на проведення дослідження [6].

Із загальної кількості робіт, виконуваних за рахунок *усіх джерел фінансування*, 9,9% спрямовано на створення нових видів виробів (з них 41,9% - нових видів техніки); 7,5% - нових технологій (з них 45,4% - ресурсозберігаючих); 2,2% - нових видів матеріалів; 5,8% - нових сортів рослин, порід тварин; 16,5% - нових методів і теорій [5, с.62].

Одним із найважливіших показників ефективності використання бюджетних коштів, спрямованих на фінансування науково-технічних робіт, залишається кількість впровадженої науково-технічної продукції. Важливим показником при цьому розглядається час впровадження наукової розробки у виробництво.

Згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 25.08.04 № 1084 починаючи з 2008 р. за даними головних розпорядників бюджетних коштів проводиться аналіз підсумків моніторингу створення і впровадження наукової (науково-технічної) продукції, який здійснюється протягом трьох років з моменту створення науково-технічної продукції.

У 2015 р. з 10862 одиниць продукції, створеної за рахунок *загального фонду* державного бюджету, впроваджено понад 50% (5447 одиниць науково-технічної продукції).

Рівень впровадження науково-технічної продукції за видами становить: понад 54% технологій, близько 53% методів і теорій, близько 49% нових видів техніки та 45% створених видів виробів.

Такий високий відсоток запровадження результатів наукових розробок у сферу виробництва та споживання може свідчити про високий рівень використання науково-технічного потенціалу України. Проте фактичні показники функціонування вітчизняної економіки не підтверджують ефективність результатів наукових розробок. Причинами цього можуть бути низький рівень інноваційності розробок, низький рівень перспективності реалізації протягом корисного терміну, низька споживча цінність інноваційної продукції або ж завищені показники статистичного обстеження.

Потребує подальшого дослідження і формування система показників оцінювання корисності та економічної доцільності запровадження результатів наукових досліджень у господарську діяльність вітчизняних суб'єктів.

Отже, в Україні підсистема генерування знань функціонує достатньо ефективно, проте відсутня дієва робота інших підсистем: підсистеми інноваційної інфраструктури та підсистеми господарської діяльності вітчизняних суб'єктів, тобто потребує налагодженню робота реального сектора економіки України.

1. *Національні інноваційні системи: еволюція, детермінанти результативності* : монографія / Г. О. Андрущук, С. А., Давимука Л. І. Федулова. — К.: Парлам. вид-во, 2015. — 512 с.

2. *Методологічні положення зі статистики наукової та науково-технічної діяльності* - Електронний ресурс/ Режим доступу:http://ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2011/312/312.pdf

3. *Статистичний збірник "Наукова та інноваційна діяльність в Україні"*. – Статистичний збірник. – К. -2016. – 140 с.

4. Рудь Н. *Економічне обґрунтування наукових розробок: Навчальний посібник*/Н.Рудь. – Луцьк: РВВ ЛДТУ, 2008. – 196 с.

5. *Аналітична довідка. Стан розвитку науки і техніки, результати наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності, трансферу технологій за 2015 рік.* / Український інститут науково-технічної і економічної інформації. – Київ, 2016. – 192 с.

6. Гнатюк Н.О. *Ефективність наукових досліджень*./ Н.О.Гнатюк, О.Є.Данильченко/ Електронний ресурс/ Режим доступу: <http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/bitstream/6789/1769/1.pdf>.